

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ЗАЛУЧЕННЯ ТВАРИН ДО СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В УМОВАХ ПАНСІОНАТУ

У статті розглянуто теоретичні засади залучення тварин до соціально-психологічного супроводу людей похилого віку в закладах інтернатного типу. Проаналізовано основні теорії, які пояснюють вплив методу людино-тваринної взаємодії на емоційний стан людей, та можливість залучати тварин до різних форм соціально-психологічної роботи. Опрацьовано останні дослідження щодо залучення тварин до навчальної та терапевтичної роботи з особами похилого віку в закладах інтернатного типу. Зроблено висновок, що серед проаналізованих теорій, які пояснюють вплив людино-тваринної взаємодії на емоційний стан людей, найбільш обґрунтованою є фізіологічна теорія, згідно з якою мозок людини під час такої взаємодії виділяє низку нейромедіаторів, які породжують приємні емоційні переживання.

Ключові слова: людино-тваринна взаємодія, особи похилого віку, заклади інтернатного типу, пансіонат, соціально-психологічний супровід.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Тимчасове перебування або тривале проживання осіб похилого віку в закладах інтернатного типу в Україні є загальнодоступним як частина соціального захисту населення. Така ситуація створює особливі соціально-психологічні умови життя людини, яка вимушено потрапляє до інтернатного закладу в незвичні для себе умови життя, де є певні формальні та неформальні правила соціальної взаємодії. Такий стан речей потребує дослідження особливостей соціальної адаптації осіб похилого віку в умовах пансіонату, зокрема питання, як взаємодія з тваринами-компаньйонами (собаками) впливає на процес соціалізації пацієнтів.

Згідно з п. 1.1 Наказу Міністерства праці та соціальної політики України № 549 від 29.12.2001, «будинок-інтернат для громадян похилого віку та інвалідів, геріатричний пансіонат, пансіонат для ветеранів війни та праці (далі – будинок-інтернат) є стаціонарною соціально-медичною установою загального типу для постійного проживання громадян похилого віку, ветеранів війни та праці, інвалідів, які потребують стороннього догляду, побутового і медичного обслуговування» [6]. Відповідно до цього Наказу, пансіонати зобов'язані забезпечувати їхнім мешканцям умови, що сприяють їх адаптації в новому середовищі. Однак у цьому документі не передбачено порядок соціально-психологічного супроводу мешканців пансіонатів. Від 11 грудня 2020 року цей Наказ

втратив чинність, і законодавча база не містить документів, які б замінили його на сьогодні. Незважаючи на цей факт, пансіонати в Україні і далі мають статус будинків-інтернатів та самотужки намагаються регламентувати створення умов, які б сприяли адаптації осіб похилого віку, ветеранів та осіб з інвалідністю до такого середовища.

Сьогодні заклади інтернатного типу в Україні, зокрема пансіонати, надають соціальні послуги пацієнтам з різними нозологіями. Таким чином, до соціального середовища осіб похилого віку входять особи багатьох вікових груп та з різними соматичними і психічними особливостями. У кожного з них своя історія життя, погляди, особливі переживання щодо свого становища та соціально-особистісні умови до соціалізації в таких обставинах життя [2].

Як зазначає І. Романова, люди похилого віку в умовах пансіонату потребують створення не лише умов для задоволення їхніх фізіологічних потреб, але й умов для прояву активності і задоволення їхніх інтересів. Задля створення таких умов серед переліку заходів соціальної роботи є: організація активного дозвілля (гуртки, відвідування філармонії, творчі вечори, групові ігри, екскурсії, свята), «університети третього віку» (навчальні курси) і психотерапевтичні тренінги [8]. Водночас іноземні дослідники вказують, що до переліку заходів для людей похилого віку в закладах інтернатного типу варто додавати людино-тваринну взаємодію як метод

поліпшення соціальної взаємодії та переживання позитивних емоцій [22].

Залучення тварин до соціально-психологічного супроводу в структурі соціальної або психологічної роботи в Україні формально не відбувається, але фактично проводиться в закладах спеціальної, загальноосвітньої та вищої освіти, а також у закладах інтернатного типу для осіб з особливостями розвитку та похилого віку.

Метою цієї статті є розкрити сутність теорій, які пояснюють вплив методу людино-тваринної взаємодії на психічний стан людей похилого віку, та вивчити здобутки сучасних практик у використанні такого методу. Враховуючи сучасну глобальну практику впровадження альтернативних соціально-психологічних інтервенцій для досягнення позитивних змін у психосоціальному житті людей похилого віку, вважаємо, що практична та соціальна значущість цієї статті полягає в започаткуванні вивчення особливостей впливу залучення тварин для соціально-психологічного супроводу соціальної адаптації осіб похилого віку в умовах пансіонату.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У світовій практиці залучення тварин до соціально-психологічної роботи з людьми має назву «людино-тваринна взаємодія» (ЛТВ), яка передбачає «залучення тварин до лікувальної, навчальної та соціальної роботи з метою досягнення в людей терапевтичних змін. Цей метод використовується особами, які мають знання про особливості залучених до такої роботи людей та тварин. Метод людино-тваринної взаємодії реалізується групою людей з тваринами у таких видах роботи як Терапія з Твариною (ТТ), Навчання з Твариною (НТ), або за певних умов Активність з Твариною (АТ). А також включає Тренування з Твариною (ТрТ)» [1, с. 4]. В Україні цей метод також відомий як «анімотерапія» з різними її підвидами залежно від типу тварин, які залучаються до такої роботи.

Особливості соціалізації осіб похилого віку в закладах інтернатного типу були предметом наукового інтересу широкого кола дослідників, зокрема в контексті запобігання соціальної ізоляції і забезпечення самореалізації (Д. Новохацький, О. Осіпова, О. Пінаєва), організації середовища і функціонального наповнення (О. Кучківська), використання психологічних практик (І. Кривенко), підтримки інтелектуальної активності (І. Коваленко-Кобилянська, І. Романова), соціальної реабілітації (О. Кравченко). Однак соціалізацію осіб похилого віку в закладах інтернатного типу в контексті людино-тваринної взаємодії вивчали виключно іноземні науковці (М. Beall, А. Beck, М. De Santis,

Y. Eaton-Stull, J. Ebener, D. Hutchins, S. Marino, H. Oh, M. Weisberg, A. Williams, N. Yakimicki, E. Edwards, E. Richards, H. Zinn).

У світовій науковій практиці інтерес до проблеми соціальної адаптації людей похилого віку в умовах закладів інтернатного типу є доволі суттєвим і охоплює вивчення впливу анімалотерапії на зменшення рівня почуття самотності, страху, тривожності, відчуття втрати контролю, обмеження в соціальних контактах та втрати соціальної взаємодії [21; 48]. Натомість в Україні ця проблема ще суттєво не вивчена і потребує всебічного дослідження з метою апробації та перевірки дієвих та інноваційних підходів до соціалізації особистості в таких умовах життєдіяльності.

Серед завдань, які ставлять перед собою науковці та практики, котрі використовують людино-тваринну взаємодію (ЛТВ), є:

- фізичні (розвиток навичок дрібної та грубої моторики [19]; розвиток навичок вправління з візком для людей з інвалідністю [11]; розвиток навичок підтримання рівноваги тіла [32]);

- психічні (розвиток вербальної взаємодії у групі [45]; розвиток уваги [26]; розвиток навичок рекреаційного дозвілля [34]; розвиток впевненості у собі [40]; зниження рівня тривожності [38]; зниження почуття самотності [29]);

- навчальні (розвиток лексичного запасу [28]; розвиток короткострокової та довгострокової пам'яті [39]; розвиток навичок читання, мислення [25]);

- мотиваційні (розвиток мотивації до групової діяльності; розвиток соціальної взаємодії [41]; розвиток взаємодії з персоналом установ [31]; розвиток мотивації до виконання вправ [10]).

Основними теоріями, які пояснюють вплив ЛТВ на стан та переживання особистості, є такі: теорія біофілії, теорія антропоморфізму, теорія взаємодії та набуття досвіду, мотиваційна теорія, фізіологічна теорія, теорія соціальної підтримки і соціальної прив'язаності та теорія переключення уваги.

Виклад основного матеріалу. Різноманітні теоретичні підходи намагаються дати відповіді на такі запитання: а) чому люди прагнуть взаємодії з тваринами; б) як люди можуть ставитись до тварин; в) як ЛТВ впливає на здоров'я та психічний добробут людини; г) чому ці ефекти можуть виникати у взаємодії з тваринами більшою мірою, ніж у взаємодії з людьми.

Відповіді на ці питання покликані сприяти глибшому розумінню того, як тварини можуть підтримувати розвиток дітей або підлітків. Це важливо як для типового розвитку осіб, так і у випадках

атипового розвитку, спеціальних освітніх потреб і криз розвитку [14]. Знання про те, як і за яких умов з'являється позитивний ефект, дадуть змогу спланувати специфіку заходів, спрямованих на потреби індивіда в межах використання методу із залученням тварин.

Біофілія

У 1984 р. американський вчений, засновник соціобіології Е. Вілсон ввів термін «біофілія», описуючи гострий інтерес людей до взаємодії з тваринами [47]. Це підтверджується дослідженнями: немовлята і старші діти більше зацікавлені і приділяють більше уваги тваринам, ніж іншим об'єктам свого середовища [20]. Одним з основних припущень є те, що біофілія, ймовірно, розвивалася впродовж еволюції людини, оскільки люди завжди жили в контакті з тваринами, і була важливою для виживання людей, оскільки тварини могли бути джерелом їжі або індикатором таких загроз, як землетруси або наближення хижаків. На підсвідомому рівні люди можуть стежити за поведінкою тварин у їхньому оточенні та інтерпретувати поведінку тварин як сигнал безпеки чи небезпеки, що сприяє фізіологічній релаксації і виникненню почуття безпеки в людини. Це «ефект біофілії» [30], який пояснює «нейроприйняття безпеки» через спокій тварин [16].

Антропоморфізм

Наступним підходом до пояснення ефекту ЛТВ є теорія антропоморфізму. Найчастіше антропоморфізм розглядається як схильність людей ставитися до тварин-компаньйонів так само, як до людей, вбираючи їх в одяг, як людину, або приписуючи їм бажання, які, найімовірніше, є проєкціями людини, начебто самі тварини так відчують і думають. Однак, з наукового погляду, антропоморфізм сам по собі є процесом, який дає людям змогу ставитись до відповідних аспектів світогляду загалом і до тварин зокрема. Це може бути спосіб зрозуміти потреби, поведінку і наміри тварин. Люди ніби використовують автоматизовані процеси для інтерпретації поведінки тварин, ніби «знаючи», що можуть вони відчувати [42]. Є також припущення, що люди використовують у цьому процесі дзеркальні нейрони [18].

Антропоморфізм також передбачає побудову когнітивної теорії про розум тварин, де вивчається можливість використання раціонального мислення і вищих функцій мозку тварин.

Помічено, що чим ближче вид тварини є філогенетично подібним до людини, тим більше спонтанних (фізіологічних) реакцій виникає в людей, наприклад, до переживання страждань тварин, і готовність приписувати більш складні психічні стани тваринам [46]. Це свідчить про те, що, ймовірно, «легше» або природніше для антропоморфізації на несвідомому рівні приписувати людські властивості філогенетично близьким видам, до яких належить багато видів тварин-компаньйонів (переважно соціальних ссавців). З іншого боку, в процесі антропоморфізму виникає багато помилок, наприклад, люди неправильно інтерпретують вираз «обличчя» собаки [35].

Загалом, певна схильність до інтерпретації поведінки тварини може бути основою для взаємодії з тваринами, які можуть мати терапевтичний або загалом позитивний вплив на розвиток осіб різного віку, тобто може слугувати основою для ЛТВ. Однак антропоморфізація як така не є науково доведеною як безпосередній чинник впливу.

Взаємодія, досвід, мотивація

Дві інші теорії, які мають багато спільного, пояснюють два різні способи оброблення інформації та їх взаємозв'язку зі способами виникнення мотивації: емпірична система і вербально-символічна система. Емпірична система безпосередньо обробляє загальний сенсорний досвід реального світу, тоді як через вербально-символічну систему реальність відчувається опосередковано через слова і символи. Несвідоме функціонування відбувається на основі досвіду, автоматизованої пам'яті і філогенетично старих процесів, з якими тісно пов'язані емоції та мотиви. Водночас усвідомлене пізнання – усно і свідомо представлені в знаковій комунікації, аналітичному мисленні і пам'яті, які розвинулись у відносно пізньому філогенезі людини [14]. Отже, взаємодія з тваринами, передовсім, базується на системі досвіду, а когнітивне оброблення має менше значення. А. Бетц (A. Beetz) вважає, що, хоча багато людей розмовляють з твариною під час контакту в межах ЛТВ, це, ймовірно, більшою мірою невербальна комунікація, яка є важливою в умовах такої взаємодії як для людини, так і для тварин.

Пропонується [14], що внутрішні мотиви можуть пояснити спосіб дії в ЛТВ. Здебільшого внутрішні мотиви викликані через систему досвіду, яка завжди бере участь у ЛТВ, завдяки безпосередньому досвіду через усі органи відчуттів

і низьку важливість вербально-символічної системи у взаємодії з тваринами. Крім того, внутрішні мотиви реагують на невербально представлені стимули і несвідомо обробляються. Спостереження мови тіла тварини може запускати внутрішні мотиви залежно від установки або завдання, наприклад, соціальна належність, або мотиви на досягнення певних цілей у програмі читання з собаками (власне для собак).

Фізіологічна теорія

Фізіологічна теорія, також відома як нейробіологічна, є спробою науково пояснити позитивний вплив взаємодії тварин і людей [12; 13]. У процесі сенсорної стимуляції, як-от сексуальна активність, грудне вигодовування, погладження і загалом приємний фізичний контакт, у мозок і систему кровообігу вивільняється гормон і нейромедіатор окситоцин (ОТ) [16]. Інакше кажучи, це гормон соціальної взаємодії, завдяки якому людина почувається задоволеною. Ефекти окситоцину мають вияв у зниженні реакцій на стрес, особливо у відповідь на соціальні стресори, зниженні тривожності, депресії, підвищенні терпимості до болю і сприянні соціальної взаємодії, спілкуванню, довірі, зв'язку між людьми [13].

Тому, ймовірно, окситоцин бере участь у створенні позитивного ефекту ЛТВ у декількох напрямках: зниження стресу і тривоги, а також збільшення соціальної взаємодії і дружніх зв'язків, тим самим зміцнюючи основу для регулювання стресів через соціальну підтримку. Цей процес може також пояснити, чому ці ефекти більше виражені в ЛТВ, ніж тільки в людському середовищі.

Прив'язаність

Теорія прив'язаності, розвинена в працях Дж. Боулбі [15] і М. Ейнсворт [9], забезпечує основу для пояснення людино-тваринних стосунків і позитивних ефектів ЛТВ, зокрема регулювання стресу і негативних емоцій, через соціальну підтримку [12]. Прив'язаність – це поведінкова система, спрямована на встановлення та підтримку близькості до опікуна, забезпечення захисту і догляду [27], регулювання стресу і негативних емоційних станів. Дитяча психіка створює «внутрішню робочу модель» на основі раннього досвіду, що є підґрунтям для формування надійних стосунків з опікунами. Відчуття захищеності уможливило дослідження навколишнього середовища (що, власне, є передумовою

навчання) при запобіганні або управлінні небезпечними або стресовими ситуаціями [15].

Соціальна підтримка

Крім теорії прив'язаності, до регулювання стресу дотична теорія соціальної підтримки. Соціальна підтримка може мати різні форми, як-от інформаційна, інструментальна або емоційна. Фізичний контакт можна розглядати як особливий засіб демонстрації соціальної підтримки, яка рідко трапляється у стосунках з людьми, до яких немає довіри. Фізичний контакт у комбінації з емоційною підтримкою найбільш ефективний у зниженні стресу. На тлі прив'язаності і теорії соціальної підтримки існують різні переваги ЛТВ [30]. Більшість людей підходять до тварин з відкритістю для надійного зв'язку, включно з дотиком і довірою [12]. Це дає можливість встановити безпечну прив'язаність до тварини, в межах керованої взаємодії, як це відбувається в процесі ЛТВ.

Відволікання

На завершення варто згадати, що під час ЛТВ відбувається процес відволікання, сприяючи зменшенню відчуття болю, тривожності і негативного настрою. Ймовірно, згідно з підходом біофілії, тварини відволікають від негативних станів. Рівень залучення об'єкта або тварини, яка відволікає від діяльності, забезпечує зменшення стресу і негативних емоцій [14]. Оскільки тварини можуть ефективно відволікати і тим самим зменшувати тривожність або занепокоєння, цей процес буде доречним для таких випадків, як госпіталізація, медичні процедури або різні кризові ситуації [37; 43]. Отже, робота та дослідження в контексті ЛТВ мають спиратись на конкретні показники та завдання, щоб визначити ефекти впливу та теоретичне підґрунтя отриманих результатів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз останніх досліджень дає змогу зробити висновок про те, що люди похилого віку, перебуваючи в інтернатних закладах, потребують усебічного соціально-психологічного супроводу, під час якого створюються різні умови для психологічного розвантаження в різних ситуаціях життєдіяльності. Згідно з опрацьованими матеріалами досліджень закордонних науковців, залучення тварин до соціально-психологічного супроводу людей похилого віку в умовах інтернатних закладів дає змогу останнім пережити позитивні емоційні відчуття від взаємодії з тваринами. Серед

проаналізованих теорій, які пояснюють такий ефект, найбільш обґрунтованою є фізіологічна теорія, згідно з якою під час ЛТВ мозок людини виділяє низку нейромедіаторів, які породжують приємні емоційні переживання. На основі таких відомостей можемо також зробити висновок, що люди, за умови інтересу взаємодії з тваринами, схильні до переживання позитивних миттєвостей свого життя, що й сприяє позитивному сприйняттю умов життя в інтернатному закладі.

Отже, можна з перспективою розглядати метод людино-тваринної взаємодії як комплексний підхід до позитивного урізноманітнення повсякденного життя осіб похилого віку в інтернатних закладах. На нашу думку, введення такого методу до репертуару соціально-психологічного супроводу дасть можливість вивчити його особливості з позиції сприяння адаптації людей похилого віку до умов життя в інтернатних закладах.

Список джерел

1. Біла Книга Міжнародної асоціації організацій людино-тваринної взаємодії (МАОЛТВ) [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу: <http://iahaio.org/wp/wp-content/uploads/2019/04/white-paper-ukrainian-2019-updated.pdf>. – Назва з екрана.
2. Жалдак П. І. Адаптація людей похилого віку до сучасних соціальних умов / П. І. Жалдак, І. В. Крупельницька // International Scientific and Practical Conference World Science. – 2018. – Т. 3. – С. 34–38.
3. Кравченко О. О. Соціальна реабілітація осіб з інвалідністю: погляд у минуле та перспективи сьогодення / О. О. Кравченко // European Humanities Studies: State and Society. – 2017. – Т. 2. – С. 130–142.
4. Кривенко І. Форми надання психологічної допомоги, спрямованої на покращення суб'єктивного благополуччя мешканців гериатричних закладів / І. Кривенко // Паліативно-хоспісна опіка: позамедичні багатовимірні аспекти / за наук. ред. Й. Біннебезеля, Г. Католик. – Львів : Український Католицький Університет – Nowa Wieś : Wydawnictwo Rolewski, 2018. – С. 259–284.
5. Кучківська О. А. Організація формування середовища і функціонального наповнення будинків для літніх людей / О. А. Кучківська // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – 2018. – Т. 51. – С. 458–464.
6. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України № 549 від 29.12.2001 «Про затвердження типових положень про будинки-інтернати (пансіонати) для громадян похилого віку, інвалідів та дітей» [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0066-02#Text>. – Назва з екрана.
7. Осіпова О. Особливості соціальної роботи з людьми похилого віку на прикладі «КУ Обласний пансіонат інвалідів і людей похилого віку» (м. Вінниця) / О. Осіпова, Д. Новохацький, О. Пінаєва // Педагогічний пошук. – 2020. – Т. 11. – С. 183–187.
8. Романова І. Соціальна робота з підтримки інтелектуальної активності людей похилого віку / І. Романова // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2018. – Т. 1. – С. 63–71.
9. Ainsworth M. D. S. The development of infant-mother interaction among the Ganda / M. D. S. Ainsworth // Determinants of Infant Behavior II / B. M. Foss (ed.). – London : Methuen, 1963. – P. 67–104.
10. Allison M. Adapting Animal-Assisted Therapy Trials to Prison-Based Animal Programs / M. Allison, M. Ramaswamy // Public Health Nursing. – 2016. – Vol. 33(5). – P. 472–480.
11. Andreasen G. Animal-assisted therapy and occupational therapy / G. Andreasen, T. Stella, M. Wilkison, C. Szczech Moser, A. Hoelzel, L. Hendricks // Journal of Occupational Therapy, Schools, & Early Intervention. – 2017. – Vol. 10(1). – P. 1–17.
12. Beetz A. Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: The possible role of oxytocin / A. Beetz, K. Uvnäs-Moberg, H. Julius, K. Kotrschal // Frontiers in Psychology. – 2012. – Vol. 3. – P. 234–245.
13. Beetz A. Affiliation in human-animal interaction / A. Beetz, K. L. Bales // Social neuroscience and human-animal interaction. – Washington, DC : American Psychological Association, 2016. – P. 107–126.
14. Beetz A. M. Theories and possible processes of action in animal assisted interventions / A. M. Beetz // Applied Developmental Science. – 2017. – Vol. 21(2). – P. 139–149.
15. Bowlby J. Attachment and Loss. Vol. 1: Attachment / J. Bowlby. – New York, NY : Basic Books, 1969. – 428 p.
16. Carter C. S. Neural mechanisms underlying human-animal interaction: An evolutionary perspective / C. S. Carter, S. W. Porges // Social neuroscience and human-animal interaction. – Washington, DC : American Psychological Association, 2016. – P. 89–106.
17. Casey J. The impact of animal-assisted intervention on staff in a seniors residential care facility/ J. Casey et al. // International Journal of Mental Health and Addiction. – 2018. – Vol. 16. – P. 1238–1248. <https://doi.org/10.1007/s11469-017-9849-5>
18. Ciccarelli S. K. Psychology / S. K. Ciccarelli, J. N. White. – 4th ed. – London : Pearson, 2015. – 470 p.
19. De Milander M. Equine-assisted therapy as intervention for motor proficiency in children with autism spectrum disorder: Case studies / M. De Milander, S. Bradley, R. Fourie // South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation. – 2016. – Vol. 38(3). – P. 37–49.
20. DeLoache J. S. How very young children think about animals / J. S. DeLoache, M. B. Pickard, V. LoBue // How animals affect us: Examining the influence of human-animal interaction on child development and human health / P. McCordle, S. McCune, J. A. Griffin, V. Maholmes (eds.). – Washington, DC : American Psychological Association, 2011. – P. 85–99.
21. De Santis M. Animal assisted interventions in practice: Mapping Italian providers / M. De Santis et al. // Veterinaria Italiana. – 2018. – Vol. 54. – P. 323–332.
22. Eaton-Stull Y. An Exploratory Study of Animal-Assisted Interventions (AAD) in Social Service Agencies / Y. Eaton-Stull et al. // Journal of Social Service Research. – 2019. – Vol. 46(3). – P. 1–14. <https://doi.org/10.1080/01488376.2019.1658028>
23. Eaton-Stull Y. Animal-assisted interventions: Social work practice for older adults with dementia / Y. Eaton-Stull, A. Williams // Journal of Aging and Long-Term Care. – 2017. – Vol. 2. – P. 1–11. <https://doi.org/10.5505/jaltc.2019.21939>
24. Ebener J. A review of animal-assisted interventions in long-term care facilities / J. Ebener, H. Oh // Activities, Adaptation & Aging. – 2017. – Vol. 41. – P. 107–128. <https://doi.org/10.1080/01924788.2017.1306380>
25. Fung S. C. Canine-assisted reading programs for children with special educational needs: rationale and recommendations for the use of dogs in assisting learning / S. C. Fung // Educational Review. – 2017. – Vol. 69(4). – P. 435–450.
26. Gabriels R. L. Randomized controlled trial of therapeutic horseback riding in children and adolescents with autism spectrum disorder / R. L. Gabriels, Z. Pan, B. Dechant, J. A. Agnew, N. Brim, G. Mesibov // Journal of the American

- Academy of Child & Adolescent Psychiatry. – 2015. – Vol. 54(7). – P. 541–549.
27. George C. The caregiving system. A behavioral systems approach to parenting / C. George, J. Solomon // *Handbook of attachment: Theory, research and clinical applications* / Cassidy J., Shaver P. R. (Eds.). – New York, NY : Guilford, 2008. – P. 833–856.
  28. Gilmer M. J. Animal-assisted therapy in pediatric palliative care / M. J. Gilmer, M. N. Baudino, A. T. Goddard, D. C. Vickers, T. F. Akard // *Nursing Clinics*. – 2016. – Vol. 51(3). – P. 381–395.
  29. House L. A. A Doggone Way to Reduce Stress: An Animal Assisted Intervention with College Students / L. A. House, C. Neal, K. Backels // *College Student Journal*. – 2018. – Vol. 52(2). – P. 199–204.
  30. Julius H. Attachment to pets – An integrative view of human-animal relationships with implications for therapeutic practice / H. Julius, A. Beetz, K. Kotrschal, D. Turner, K. Uvnäs-Moberg. – New York, NY : Hogrefe, 2013. – 191 p.
  31. Kaufmann M. E. Enhancing special education environments with animal-assisted interventions at Green Chimneys: Opportunities and practical considerations / M. E. Kaufmann, A. Beetz, M. Kinoshita, S. Ross // *Handbook on Animal-Assisted Therapy*. – Elsevier Academic Press, 2015. – P. 211–224. <https://doi.org/10.1016/C2013-0-18836-8>
  32. Kim O. Animal Assisted Intervention for Rehabilitation Therapy and Psychotherapy / O. Kim, S. Hong, H. A. Lee, Y. H. Chung, S. J. Lee // *Complementary Therapies for the Body, Mind and Soul*. – 2015. – P. 147–161. <https://doi.org/10.5772/61117>
  33. Marino L. Construct validity of animal-assisted therapy and activities: How important is the animal in AAT? / L. Marino // *Anthrozoös*. – 2012. – Vol. 25(1). – P. 139–151.
  34. Marsh A. The Supports and Barriers to the Use of Animal-Assisted Therapy in Occupational Therapy Intervention with Adults / A. Marsh, A. Pietruch, B. Steixner, K. Forkey, S. McFarland. – Doctoral dissertation. – Utica College, ProQuest Dissertations Publishing, 2017.
  35. Meints K. How to prevent dog bite injuries? Children misinterpret dogs' facial expression / K. Meints, A. Racca, N. Hickey // *Injury Prevention*. – 2010. – Vol. 16. – P. 68–78.
  36. Melekoglu M. L. Motivation to read: How does it change for struggling readers with and without disabilities? / M. L. Melekoglu, K. L. Wilkerson // *International Journal of Instruction*. – 2013. – Vol. 6(1). – P. 77–88.
  37. Mims D. Animal assisted therapy and trauma survivors / D. Mims, R. Waddell // *Journal of Evidence-informed Social Work*. – 2016. – Vol. 13(5). – P. 452–457.
  38. Ohtani N. Psychological Evaluation of Animal-assisted Intervention (AAI) Programs Involving Visiting Dogs and Cats for Alcohol Dependents: A Pilot Study / N. Ohtani, S. Narita, E. Yoshihara, M. Ohta, K. Iwahashi // *Japanese Journal of Alcohol Studies & Drug Dependence*. – 2015. – Vol. 50(6). – P. 289–295.
  39. Pope W. S. Animal assisted therapy for elderly residents of a skilled nursing facility / W. S. Pope, C. Hunt, K. Ellison // *Journal of Nursing Education and Practice*. – 2016. – Vol. 6(9). – P. 56–62.
  40. Schuck S. E. The Role of Animal Assisted Intervention on Improving Self-Esteem in Children With Attention Deficit/Hyperactivity Disorder / S. E. Schuck, H. L. Johnson, M. M. Abdullah, A. Stehli, A. H. Fine, K. D. Lakes // *Frontiers in Pediatrics*. – 2018. – Vol. 6. – P. 1–9. <https://doi.org/10.3389/fped.2018.00300>
  41. Smith B. P. Integrating animals in the classroom: The attitudes and experiences of Australian school teachers toward animal-assisted interventions for children with Autism Spectrum Disorder / B. P. Smith, A. A. Dale // *Pet Behaviour Science*. – 2016. – Vol. 1. – P. 13–22.
  42. Urquiza-Haas E. The mind behind anthropomorphic thinking: Attribution of mental states to other species / E. Urquiza-Haas, K. Kotrschal // *Animal Behaviour*. – 2015. – Vol. 109. – P. 167–176.
  43. Vagnoli L. Can presence of a dog reduce pain and distress in children during venipuncture? / L. Vagnoli, S. Caprilli, C. Vernucci, S. Zagni, F. Mugnai, A. Messeri // *Pain Management Nursing*. – 2015. – Vol. 16(2). – P. 89–95.
  44. Weisberg Z. Animal Assisted Intervention And Citizenship Theory / Z. Weisberg // *Pets and People: The Ethics of Our Relationships with Companion Animals* / C. Overall. – New York : Oxford University Press, 2017.
  45. Wesenberg S. Effects of an animal-assisted intervention on social behaviour, emotions, and behavioural and psychological symptoms in nursing home residents with dementia / S. Wesenberg, C. Mueller, F. Nestmann, V. Holthoff-Detto // *Psychogeriatrics*. – 2018. – Vol. 19(3). – P. 1–9. <https://doi.org/10.1111/psyg.12385>
  46. Westbury H. R. Empathy-related responses to moving film stimuli depicting human and non-human animal targets in negative circumstances / H. R. Westbury, D. L. Newman // *Biological Psychology*. – 2008. – Vol. 78(1). – P. 66–74.
  47. Wilson E. O. *Biophilia* / E. O. Wilson. – Cambridge, MA : Harvard, 1984. – 118 p.
  48. Yakimicki M. L. Animal-assisted intervention and dementia: a systematic review / Michelle L. Yakimicki, Nancy E. Edwards, Elizabeth Richards, Alan M. Beck // *Clinical Nursing Research*. – 2019. – Vol. 28. – P. 9–29. <https://doi.org/10.1177/1054773818756987>

References

1. IAHAIO. (2019). IAHAIO White Paper. <http://iahaio.org/wp/wp-content/uploads/2019/04/white-paper-ukrainian-2019-updated.pdf>
2. Zhaldak, P. I., & Krupelnitska, I. H. (2018). Adaptatsiia liudei pokhyloho viku do suchasnykh sotsialnykh umov. *International Scientific and Practical Conference World Science*, 3, 34–38 [in Ukrainian].
3. Kravchenko, O. O. (2017). Sotsialna reabilitatsiia osib z invalidnistiu: pohliad u mynule ta perspektyvy sohodennia. *European Humanities Studies: State and Society*, 2, 130–142 [in Ukrainian].
4. Kryvenko, I. (2018). Formy nadannia psyholohichnoi dopomohy, spriamovanoi na pokrashchennia subiektyvnoho blahopoluchchia meshkantsiv heriatrychnykh zakladiv. In J. Binnebesel & H. Katolyk (Eds.), *Paliatyvno-hospicyjna opieka: pozamedytsne aspekty wielowymiarowe* (pp. 259–284). Lviv: Ukrainian Catholic University [in Ukrainian].
5. Kuchkivska, O. A. (2018). Orhanizatsiia formuvannia seredovysheha i funktsionalnoho napovnennia budynkiv dlia litnikh liudei. *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia*, 51, 458–464 [in Ukrainian].
6. Nakaz Ministerstva pratsi ta sotsialnoi polityky Ukrainy № 549 vid 29.12.2001 “Pro zatverdzhennia typovykh polozhen pro budynky-internaty (pansionaty) dlia hromadian pokhyloho viku, invalidiv ta ditei». (2001). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0066-02#Text> [in Ukrainian].
7. Osipova, O., Novokhatskyi, D., & Pinaieva, O. (2020). Osoblyvosti sotsialnoi roboty z liudmy pokhyloho viku na prykladi “KU Oblasnyi pansionat invalidiv i liudei pokhyloho viku” (m. Vinnytsia). *Pedahohichnyi poshuk*, 11, 183–187 [in Ukrainian].
8. Romanova, I. (2018). Sotsialna robota z pidtrymkoy intelektualnoi aktyvnosti liudei pokhyloho viku. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyimi systemamy*, 1, 63–71 [in Ukrainian].
9. Ainsworth, M. D. S. (1963). The development of infant-mother interaction among the Ganda. In B. M. Foss (ed.), *Determinants of Infant Behavior II* (pp. 67–104). London: Methuen.

10. Allison, M., & Ramaswamy, M. (2016). Adapting Animal-Assisted Therapy Trials to Prison-Based Animal Programs. *Public Health Nursing, 33*(5), 472–480.
11. Andreasen, G., Stella, T., Wilkison, M., Szczech Moser, C., Hoelzel, A., & Hendricks, L. (2017). Animal-assisted therapy and occupational therapy. *Journal of Occupational Therapy, Schools, & Early Intervention, 10*(1), 1–17.
12. Beetz, A., Uvnäs-Moberg, K., Julius, H., & Kotrschal, K. (2012). Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: The possible role of oxytocin. *Frontiers in Psychology, 3*, 234–245.
13. Beetz, A., & Bales, K. L. (2016). Affiliation in human-animal interaction. In *Social neuroscience and human-animal interaction* (pp. 107–126). Washington, DC: American Psychological Association.
14. Beetz, A. M. (2017). Theories and possible processes of action in animal assisted interventions. *Applied Developmental Science, 21*(2), 139–149.
15. Bowlby, J. (1969). Attachment and Loss. Vol. 1: Attachment. New York, NY: Basic Books.
16. Carter, C. S., & Porges, S. W. (2016). Neural mechanisms underlying human-animal interaction: An evolutionary perspective. In *Social neuroscience and human-animal interaction* (pp. 89–106). Washington, DC: American Psychological Association.
17. Casey, J., Csiernik, R., Knezevic, D. et al. (2018). The impact of animal-assisted intervention on staff in a seniors residential care facility. *International Journal of Mental Health and Addiction, 16*, 1238–1248. <https://doi.org/10.1007/s11469-017-9849-5>
18. Ciccarelli, S. K., & White, J. N. (2015). *Psychology* (4th ed.). London: Pearson.
19. De Milander, M., Bradley, S., & Fourie, R. (2016). Equine-assisted therapy as intervention for motor proficiency in children with autism spectrum disorder: Case studies. *South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation, 38*(3), 37–49.
20. DeLoache, J. S., Pickard, M. B., & LoBue, V. (2011). How very young children think about animals. In P. McCardle, S. McCune, J. A. Griffin, & V. Maholmes (eds.). *How animals affect us: Examining the influence of human-animal interaction on child development and human health* (pp. 85–99). Washington, DC: American Psychological Association.
21. De Santis, M. et al. (2018). Animal assisted interventions in practice: Mapping Italian providers. *Veterinaria Italiana, 54*, 323–332.
22. Eaton-Stull, Y. et al. (2019). An Exploratory Study of Animal-Assisted Interventions (AAI) in Social Service Agencies. *Journal of Social Service Research, 46*(3), 1–14. <https://doi.org/10.1080/01488376.2019.1658028>
23. Eaton-Stull, Y., & Williams, A. (2017). Animal-assisted interventions: Social work practice for older adults with dementia. *Journal of Aging and Long-Term Care, 2*, 1–11. <https://doi.org/10.5505/jaltc.2019.21939>
24. Ebener, J., & Oh, H. (2017). A review of animal-assisted interventions in long-term care facilities. *Activities, Adaptation & Aging, 41*, 107–128. <https://doi.org/10.1080/01924788.2017.1306380>
25. Fung, S. C. (2017). Canine-assisted reading programs for children with special educational needs: rationale and recommendations for the use of dogs in assisting learning. *Educational Review, 69*(4), 435–450.
26. Gabriels, R. L., Pan, Z., Dechant, B., Agnew, J. A., Brim, N., & Mesibov, G. (2015). Randomized controlled trial of therapeutic horseback riding in children and adolescents with autism spectrum disorder. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 54*(7), 541–549.
27. George, C., & Solomon, J. (2008). The caregiving system. A behavioral systems approach to parenting. In *Handbook of attachment: Theory, research and clinical applications* (pp. 833–856). New York, NY: Guilford.
28. Gilmer, M. J., Baudino, M. N., Goddard, A. T., Vickers, D. C., & Akard, T. F. (2016). Animal-assisted therapy in pediatric palliative care. *Nursing Clinics, 51*(3), 381–395.
29. House, L. A., Neal, C., & Backels, K. A. (2018). Doggone Way to Reduce Stress: An Animal Assisted Intervention with College Students. *College Student Journal, 52*(2), 199–204.
30. Julius, H., Beetz, A., Kotrschal, K., Turner, D., & Uvnäs-Moberg, K. (2013). *Attachment to pets – An integrative view of human-animal relationships with implications for therapeutic practice*. New York, NY: Hogrefe.
31. Kaufmann, M. E., Beetz, A., Kinoshita, M., & Ross, S. (2015). Enhancing special education environments with animal-assisted interventions at Green Chimneys: Opportunities and practical considerations. In *Handbook on Animal-Assisted Therapy* (pp. 211–224). Elsevier Academic Press. <https://doi.org/10.1016/C2013-0-18836-8>
32. Kim, O., Hong, S., Lee, H. A., Chung, Y. H., & Lee, S. J. (2015). Animal Assisted Intervention for Rehabilitation Therapy and Psychotherapy. In *Complementary Therapies for the Body, Mind and Soul* (pp. 147–161). <https://doi.org/10.5772/61117>
33. Marino, L. (2012). Construct validity of animal-assisted therapy and activities: How important is the animal in AAT? *Anthrozoös, 25*(1), 139–151.
34. Marsh, A., Pietruch, A., Steixner, B., Forkey, K., & McFarland, S. (2017). *The Supports and Barriers to the Use of Animal-Assisted Therapy in Occupational Therapy Intervention with Adults*. Doctoral dissertation. Utica College.
35. Meints, K., Racca, A., & Hickey, N. (2010). How to prevent dog bite injuries? Children misinterpret dogs' facial expression. *Injury Prevention, 16*, 68–78.
36. Melekoglu, M. L., & Wilkerson, K. L. (2013). Motivation to read: How does it change for struggling readers with and without disabilities? *International Journal of Instruction, 6*(1), 77–88.
37. Mims, D., & Waddell, R. (2016). Animal assisted therapy and trauma survivors. *Journal of Evidence-informed Social Work, 13*(5), 452–457.
38. Ohtani, N., Narita, S., Yoshihara, E., Ohta, M., & Iwashashi, K. (2015). Psychological Evaluation of Animal-assisted Intervention (AAI) Programs Involving Visiting Dogs and Cats for Alcohol Dependents: A Pilot Study. *Japanese Journal of Alcohol Studies & Drug Dependence, 50*(6), 289–295.
39. Pope, W. S., Hunt, C., & Ellison, K. (2016). Animal assisted therapy for elderly residents of a skilled nursing facility. *Journal of Nursing Education and Practice, 6*(9), 56–62.
40. Schuck, S. E., Johnson, H. L., Abdullah, M. M., Stehli, A., Fine, A. H., & Lakes, K. D. (2018). The Role of Animal Assisted Intervention on Improving Self-Esteem in Children With Attention Deficit/Hyperactivity Disorder. *Frontiers in Pediatrics, 6*, 1–9. <https://doi.org/10.3389/fped.2018.00300>
41. Smith, B. P., & Dale, A. A. (2016). Integrating animals in the classroom: The attitudes and experiences of Australian school teachers toward animal-assisted interventions for children with Autism Spectrum Disorder. *Pet Behaviour Science, 1*, 13–22.
42. Urquiza-Haas, E., & Kotrschal, K. (2015). The mind behind anthropomorphic thinking: Attribution of mental states to other species. *Animal Behaviour, 109*, 167–176.
43. Vagnoli, L., Caprilli, S., Vernucci, C., Zagni, S., Mugnai, F., & Messeri, A. (2015). Can presence of a dog reduce pain and distress in children during venipuncture? *Pain Management Nursing, 16*(2), 89–95.
44. Weisberg, Z. (2017). *Animal Assisted Intervention And Citizenship Theory. Pets and People: The Ethics of Our Relationships with Companion Animals*. New York: Oxford University Press.
45. Wesenberg, S., Mueller, C., Nestmann, F., & Holthoff-Detto, V. (2018). Effects of an animal-assisted intervention on social behaviour, emotions, and behavioural and psychological symptoms in nursing home residents with dementia. *Psychogeriatrics, 19*(3), 1–9. <https://doi.org/10.1111/psyg.12385>

46. Westbury, H. R., & Neumann, D. L. (2008). Empathy-related responses to moving film stimuli depicting human and non-human animal targets in negative circumstances. *Biological Psychology*, 78(1), 66–74.
47. Wilson, E. O. (1984). *Biophilia*. Cambridge, MA: Harvard.
48. Yakimicki, M. L., Edwards, N. E., Richards, E., & Beck, A. M. (2019). Animal-assisted intervention and dementia: a systematic review. *Clinical Nursing Research*, 28, 9–29. <https://doi.org/10.1177/1054773818756987>

I. Petinov

THEORETICAL ANALYSIS OF THE POSSIBILITY TO INCORPORATE ANIMAL-ASSISTED INTERVENTIONS INTO PSYCHOSOCIAL SERVICE FOR ELDERLY PEOPLE IN GERIATRIC CENTERS

The article contains a theoretical overview of the bases of animal-assisted interventions within the structure of psychosocial service for elderly people in geriatric centers. It also contains analysis of the main theories that explain the impact of animal-assisted interventions on the emotional state in humans, as well as the opportunities to incorporate such an approach in various types of psychosocial work. The article contains a thorough summary of the recent research papers on the use of animal-assisted interventions in educational and therapeutic work with elderly people in geriatric centers. The conclusion of the theoretical overview is that among the analyzed theories that explain the effect of animal-assisted interventions, the most scientifically grounded is the physiological theory, according to which the human brain produces a range of neurotransmitters that activate pleasurable emotional experience during human-animal interaction. Generally, the review of scientific articles has allowed us to discover the benefits of animal-assisted interventions in various human service fields, including occupational therapy, psychotherapy, counseling, and social service. In this view, there are various skills that can be supported for development when working with elderly people in geriatric centers, such as the following:

1. Physical skills, including handling a wheelchair and the body balance.
2. Psychological skills, including individual and group communication and interaction, self-esteem, leisure and recreation, attention, decrease of the subjective sense of loneliness, short- and long-term memory.
3. Motivation, including interaction with staff members, exercise of goal-making.

Keywords: animal-assisted interventions, elderly people, geriatric center, psychosocial service.

Матеріал надійшов 08.01.2021

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)